زەنگی قڕکردن… سامانی وەستا بەکر

لەم وتارەیا مەبەست□م تاکی کورد هۆشیارتر درک بە ترسناکی و مەغزای قوڵی ستراتیژی سیاسەتی تۆتالیتاری بۆ قڕکردنی کورد لەلایەن تورکەوە بکا و بەیەکگرتووی بەرەنگاری ببێتەوە، هەروەک چۆن مەبەستمە خوێنەر باشتر لە میتودە تێبگا کە تورک بەرامبەر کورد بەکاری ئەهێنێ بەمەبەستی فەوتان و قڕکردنی گەلی کورد.

میلەتێکی تۆتالیتار:
لاپەڕەکانی مێژوو پڕن لە ناوی مر□قی تینوو بە خوێن ڕشتن، پڕن لە ناوی دیکتاتۆر و کەسانی خۆپەرست، پڕن لە بوونی ڕژێمی تۆتالیتار و چەوسێنەر، پڕن لە بوونی حوکم و دەسەڵاتی نەتەوەپەرست و داپڵۆسێنەر، بەڵام زۆر بە دەگمەن تا ئاستی نەبوون ئەتوانی گەلێکی تۆتالیتارخواز و دڵ پڕ لەقین و داخ لەدڵی هاوشێوەی تورک بدۆزیتەوە بەرامبەر بە کورد.
بەڵێ هەڵبەتە کاتێ ئەڵێم تورک مەبەستم لە نەتەوەی تورکە لەناو سنوری ئەو زەریە داگیرکراوەی کە بەزۆری زۆرداری ئێستا بە تورکیا ناسێنراوە.
سەیرە میلەتێک بەکۆ ڕق و بوغزی بەرامبەر نەتەوەیەکی تر لەدڵا بێت، بەدەگمەن تا ئاستی نەبوون کەسێکی بەنەتەوە تورک بڕوای بەبوونی نەتەوە و گەلێکی تر هەبێت وەک ئەوەی تورک بەرامبەر کورد هەیەتی.
لەسەروبەندی داگیکاریەکەی عەفرینا لەگەڵ خانمێکی هاوکاری تورکا کەوتمە گفتوگۆ کە هەمیشە خۆی بە مر□ق د□ستێکی بێ وینە ئەناسێنێ، کات□ ب□□ند□ باسم ل□ م□□ژووی بوونی کورد و خاوەندرێتی خاکی کوردستان ئەکرد بە عەفرینیشەوە هەروەکچۆن باسم لە زوڵم و داگیرکاری تورک و میلیشیاکان ئەکرد، وەڵامی ئەو خانمە تورکە زۆر ڕاستگۆیانە بوو، ئەو ووتی “ئەبێ من تورک نەبم ئەگینا هیچ تورکێ توانای گوێگرتن و باسی کوردستانی نیە”.

دەوڵەتێکی تۆتالیتار:
کەرتی پەروەردە یەکێکە لەگرنگترین کەرتەکانی بوونیاتنان، ئەکر□ ل□□□□ی پەروەردەوە میلەتێکی میانڕەو ئاشتیخواز وەک وڵاتانی ئەسکەندەنافیا دروست بکرێ، وە بە پێچەوانەشەوە ئەکرێ هەر لەڕێی کەرتی پەروەردەوە میلەتێکی دڵ پڕ لەقین، تینوو بەخوێن، خۆبەزلزان، تۆڵەسێن، بێ بەزەیی دروست بکرێ هاوشێوەی تورک

بەرامبەر کورد لەسەر ئەوە زەویە داگیرکراوەی کە بە وڵاتی تورکیا ناسێنراوە.

بە درێژایی م□ژوو، مر□ق خ□باتی کردووە بۆ تێپەڕاندنی ئەفسانەی “حەتمییەتی غەیب یان نادیار”، بۆ ڕزگاربوون لە سەرکوتکردنی ئەو هێزانەی کە بە ناوی قەدەر و فەرمانی خواوەندەکانەوە خەڵکیان کوشتووە و سزای ترسناکیان سەپاندوون. پەروەردەی تۆتالیتاریزمیش بە هەمان میکانیزم کار ئەکا، بەڵام ب□ پێی لۆژیکێکی پێچەوانەوە کە حەتمییەتی نادیار یان غەیب ئەگۆڕێ بە حەتمییەتی زانستی.

واتە هەروەك چۆن تێرۆریستە باوەڕهێنەرەکان بە غەیب، بە ویژدانی ئارامەوە قوربانییەکانیان لەناو ئەبەن و باوەڕ بە خۆیان ئەهێنن گەر قوربانییەکان گوناهبار بن، دەبێ بکوژرێن و گەر بێ گوناهیشبن قەدەری ئیلاهی ئەوەی خواستووە کە بکوژرێن، تۆتالیتاریزمیش بە هەمان لۆژیك، بەڵام بە لنگەوقوچی پاساو بەدڕندەیی ئەبەخشێ.

ناکرێ بەئاسانی تۆتالیتاریزم بناسین و لە چەند هێڵێکی گشتیدا سیما سەرەکییەکانی بزاوت و ڕژێمی خاوەن دەسەڵاتی تۆتالیتار پێناسە بکرێ.

ناشکرێ ئەو ڕژێمە وەک دامەزراوەیەکی سادە نیشان بەین کە بەپێی تاقە ئایدۆلۆجیایەک و لە پێناو جێبەجێکردنی ئامانجێکی ستراتیژیی دوورخایەنا ڕەوایی “بوون و مانەوە” بەخۆی ببەخشێ.

ناکرێ ڕژێمی تۆتالیتار بەسادەیی پێناسە بکرێ و هەروا بخرێتە ناو ئەو پۆلێنکردنە باوەی بیری ڕامیارییەوە کە ڕژێمەکان دابەش ئەکا بەسەر “ستهمکار، ئۆتۆکرات، دیکتاتۆری، دیموکراتی و پهرلەمانی….هتد”، چونکە ڕژێمی تۆتالیتار ڕژێمێکی ئاڵۆز و فرە ڕەهەندە، پشت ئەستوورە بە بەرهەمەکانی زانستی مۆدێرن، هونەری بیرۆکراتییەتی کارگێڕی، بەگەڕخستنی هۆیهکانی ڕاگەیاندن، ورووژاندنی سۆزی میللی، ئاراستەکردنی ئامرازەکانی بانگەشەی ئایدیۆلۆژی و بەئەفسانەکردنی کێشە سیاسییەکان….هتد، هەروەك چۆن بەووردی کار لەسەر پاوانکردنی بواری ئابووری و پەروەردیی و بۆحییەتی مێژوویی و لۆژیکی زانستی و فەلسەفییش ئەکا.

بەندە بەمەبەست ئەو پێناسەو دەستەواژانەی لای سەرەوەم خستۆتە بەردیدی خوێنەر تا ڕوونتر لە ئامانجی تورک تێبگا و باشتر درک بەوەبکات کە ئەوان چۆن کارئەکەن تا کورد قڕبکەن و چۆنیش پاساو بۆ خوێنڕێژی و تاوانەکانیان ئەهێنەوە لەناو کۆمەڵگەی نێودەوڵەتیا.

واتە کاتێ بەتاوانی کورد بوون ئەکوژێ و هەوڵی قڕکردن ئەیا بەڵام لە کۆمەڵگەی نێودەڵەتیا وەک ڕووبەڕووب□وونەوەی تیرۆر باسی لیوەئەکا و ئەیناسێنێ، بەکوردیەکەی بەبێ تاوان ئەتکوژێ و بەتاوانبار تۆمارتئەکا و ئەتناسێنێ.

مێژووی سیاسی و تۆتالیتاریزم:

مێژووی سیاسی، چەندین جۆر سیستەمی داپڵۆسێنەری بەخۆوە بینیوە، بەڵام هیچیان لە سیستەمی تۆتالیتاری نەچوون. چونکە هەرچەندە ڕژێمە دیکتاتۆر و “ئیستبداد” سەرکوتکەرەکان توندوتیژیی زۆر ترسناکیان لە پێناو مانەوە و پاراستنی ئاسایشی دەسەڵاتدارانا پەیڕەو کردووە، بەڵام ڕژێمی تۆتالیتار توندوتیژی پەیڕەو ئەکات نەك وەکوو ئامراز، بەڵکوو وەکوو ئامانج و ستراتیژیی دوورخایەنیش، بەم پێیەش توندوتیژی ئەکاتە یاسایەك و حەتمییەتی زانستی و مێژوویی پێ ئەبەخشێ.

واتە تەنیا پەنا نابا بۆ توندوتیژیی فیزیکی، بەڵکوو پەنا ئەبا بۆ پاساوی ڕەمزی و عەقڵییەتی زانستگەری و حەتمییەتی مێژووییش، تا هەموو ڕەوانەکی بەرەنگاری لەو کەسانە دامالێ کە ئەچنە خانەی نەیارانەوە، تا بە ویژدانێکی ئاسوودەوە سزایان با و تەنیا وەك دوژمنی خۆی نیشانیان نەیا، بەڵکوو وەك دوژمنی مێژوو و زانستیش وێنایان بکا و وەك خەڵکانێکی بێهودە لێیان بڕوانێ، کە بەگژ ڕاستییەکی مێژوویی و زانستی ڕەهایا ئەچنەوە هەروەک ئەوەی تورک بەرامبەر کورد ئەیکا، لەمێژووی دروستکردنی ئەو زەویە داگیرکراوەی کە بە تورکیا ناسێنراوە بەردەوام کار لەسەر ئەوە کراوە کە شتێک بوونی نییە بەناوی کوردەوە بەڵکو ئەوە کۆمەڵێ خەڵکێکی یاخین بەگژ ڕاستییەکی مێژووییا ئەچنەوە کە مەبەستی تورکەکان لەوەیا ئەوەیە کە “کوردیش هەر تورکن، تورکی شاخاوین بەڵام دان بە تورک بوونی خۆیانا نانێن” کە ئەمە هەموو سنورەکانی داگیرکاری تێپەڕانوەو کار لەسەر سڕینەوە و فەوت کردنی گەلێکی ڕەسەن ئەکا لەسەر زێد و خاکی خۆی.

کاری ڕژێمی تۆتالیتار:

ڕژێمی تۆتالیتار کاتێ یەنە سەر حوکم، هەمیشە پەیمانی سەقامگیرکردنی دۆخی وڵات بە جەماوەرەکەی ئەیا، بەڵام هەرگیز ئەو پەیمانەی خۆی جێبەجێ ناکا و وڵات لە دۆخێکی ناجێگیر و نائاسایی بەردەوامدا ئەهێڵێتەوە، واتە هەرگیز ڕێگە نایا هەستکردن بە ئارامی و کۆتاییهاتنی باری نائاسایی لە ناخی خەڵکیا بچەسپێ.

لەو پێناوەیا ڕژێم پێوستی بە جەنگی بەردەوام و دوژمنی بەردەوام و سازدانی سیناریۆی بەردەوام هەیە سەبارەت بەوەی کە وڵات و شۆڕش لە بەردەم مەترسییان.

ئەوەی ئەردۆگان و تورکەکان ئەیکەن کت و مت ئەمەیە، ئەوان بەبیانووی بوونی پارتی کرێکارانی کوردستانەوە هەمیشە بەردەوامی بە قڕکردن و کورد کوژی ئەیەن، هەمیشە کورد بە دێوەزمە و دوژمنی

قەستەسەری تورک ئەناسێنن.

هزری تۆتالیتاریزم:

داروین ئەڵێ مانەوە تەنها بۆ بوونەوەرە بەهێزەکانە، مارکسیش گەشەکردنی ڕژێمی سیاسی و ئابووریی ئاشکرا کرد وەك یاسایەکی مێژوویی حەتمی کە قابیلی بەرەنگاربوونەوە نییە، بگرە هەر بەرەنگارییەکی ئەو یاسا مێژووییە بەر زەبری خودی مێژوو ئەکەوێ و چارەنووسیشی هیچ نییە جگە له لەناوچوون و دۆڕان.

لە سەردەمی یەکێتیی سۆڤیەتا بۆلشەفیکەکان، بەتایبەتی ستالینییەکان، وەرگێڕانێکی زۆر ترسناکیان بۆ ئەو دیدەی مارکس کرد، کاتێ ڕەوایەتیی زانستی و ئایدیۆلۆژی و ئەخلاقییان ئەبەخشییە تاوانەکانیان بۆ قەتڵ وعامی سەدان هەزار کەس، بەو پاساوەی ئەوانە کەسانێکن بەحەتمی ئەبێ لەناو بچن، چونکە بەگوێرەی حەتمییەتی مێژوویی و زانستی، ئەوانە چینی ڕوو لە مەرگن.

بە هەمان شێوە نازییەکان لە تیۆریی ڕەگ□ز□پ□رستیا سوودیان لە هەمان تێزی داروین وەرگرت، بەتایبەتی لەو خاڵەیا کە ئەڵێ “مانەوە تەنیا بۆ بوونەوەرە بایۆلۆژییە بەهێزەکانە” بەڵام لای ئەوان مانەوە تەنیا بۆ ڕەگەزە ئەڵمانە باڵاکان بوو، کە ئەبێ ڕەگەزەکانی تر، یان ملکەچیان بن یان بەحەتمی و بێ دوودڵی قڕ بکرین و لەناو بچن.

ئەمە بیرو هزری تاکی تورکیشە بەرامبەر کورد، لای ئەوان کورد بوونەوەرێکی بێ هێز و بێ کەڵکە بۆیە ئەبێ بۆ مانەوە و بەهێزی تورک کورد لەناوبچێ و نەمێنێ.

نازییەکان بەئاشکرا کاریان بۆ فەوتان و قڕکردنی جولەکە ئەکرد، تورکیاش هەمان کار بەرامبەر کورد دووبارە ئەکاتەوە، بەڵام سیستمی سیاسی و جیهانبینی وخێرای بڵاوبوونەوەی هەر هەواڵێک لە ئێستایا وای کردووە کە تورکەکان بەئاشکرا بانگی قڕکردنی کورد ڕانەگەیەنن ئەگەرچی بەکردار و سیاسەت هەر هەمان کاریشئەکەن.

کوردی بی ئاگا:

تاکرێ چیتر لەوە زیاتر کورد چاوپۆشی لە دوژمنایەتی و سیاسەت و ستراتیژیەتی قوڵی قڕکردنی کورد لالایەن تورکیاوە بپۆشێ، گرینگە تاکی کورد هۆشیارترب□، تاکر□ ئ□و □□زانە بە تۆپ و فڕۆکەو ئاگر و کیمیای هەوڵی قڕکردنی کوردبات بەڵام تاکی کورد بۆ گەشتکردن و بەسەربردنی پشووەکانی بچێتە ئەو وڵاتە، یان خوردنی سەر سفرەکەی تورکیبێ.

کاتێ باسی بایکۆتی کاڵای تورکی ئەکرێ وەک چەکێک بەرامبەر ئەو

داگیرکاری وکوشتن و بڕینەی تورک بەرامبەر کورد ئەیکا، زۆرجار گوێت لێئەبێ کەسێک ئەڵێ بەتەنیا بەمن هیچ ناکرێ کە ئەمەش بێ هێزی و لاوازی و نەبوونی متمانە نەبوونی تاکی کورد بەرامبەر بەخۆی پیشانئەیا.

نەبوونی متمانە ب□خۆبوون زۆر لە داگیرکاری و کوشتن و تۆپ و فرۆکەی دوژمن ترسناکترە، چونکوم تەنها بە متمانە ب□خۆبوون مر□ق ئ□توانێ ڕووبەڕووبوونەوە بکات وبەرەنگاری دوژمن بێتەوە، ئەکرێ چەند کەسێک بەتمانەیەکی تەواوە بەرەنگاری هێزێکی گەورەتر لەخۆی بێتەوە و سەرکەوتووشبێ، پێچەوانەکەشی ڕاستە، بۆیە گرنگە لەناو خێزان و فێرگە و شوێنە گشتیەکانا کار لەسەر گەڕنەوەی متمانە ب□خۆبوون بکرێ و وابکرێ کە هیچ کەسێک خۆی پێ کەم نەبێ و بۆ نمونە نەڵێ بایکۆتی کاڵای تورکی تەنها بەمن ناکرێ و سودی نیە بەڵکو ئەبێ خۆی وەک ئەو دڵۆپە ئاوە ببینێ کە دەریایەک دروست ئەکات.

سامانی وەستا بەکر

٢٠٢٢-٧-٣٠

سوید-ستۆکهۆڵم